

Լ՝մերիկայի հիւսիսային կողմերը
գայլերը երբեմն ծովու հորթերուն
վրայ կը վազեն որ սառերուն վրայ
պառկած կ'ըլլան . բայց շատ անգամ
ան սառոյցները կը փրթին ծովե-
զերքէն , ու գայլերը սառերուն վրայ
մնալով՝ ինչուան ծովուն խորերը
կը քշուին . ասով ան տեղուանքի գայ-
լերը քիչ մը կը պակսին :

Գայլը իրեք ամիսու կէսէն կը ցընկնի
իր լակոտները իրեքէն ինչուան ինը
հատը մէկէն : Լակոտներուն աչուը-
ները քանի մը օր գոց կ'ըլլան : Գայ-
լերն ին մէկ քանի շաբաթ անոնց կաթ
տալէն ետքը՝ միս կը բերէ , կը ծամէ
կուտայ որ ուտեն : Կամաց կամաց
դաշտի մկներ , ճագարներ , կաքաւներ
ու ողջ ողջ հաւեր կը բերէ . լակոտ-
ներն ալ անոնցմով քիչ մը խաղալէն
ետքը կը խղզեն կը ձգեն : Լն ատեն
մայրերն ին անոնց մօրթը կը հանէ ,
կամ փետուրները կը փետտէ , կը բզբ-
տէ , ու կը բաժնէ լակոտներուն : Լեց
եօթը շաբաթէն կ'ելլեն իրենց բոյ-
նէն՝ մօրերնուն հետ քալելու . ասանկ
ամիսներով իրենց մօրը կառավարու-
թեանը տակը կենալով , տասը ամէն
կամ տարիէ մը ետեւ ակուանին կը
հաստատուի , իրենք ալ կը սկսին ին-
քնագլուխ իրենց դազանային աւա-
զակութիւնն ընել :

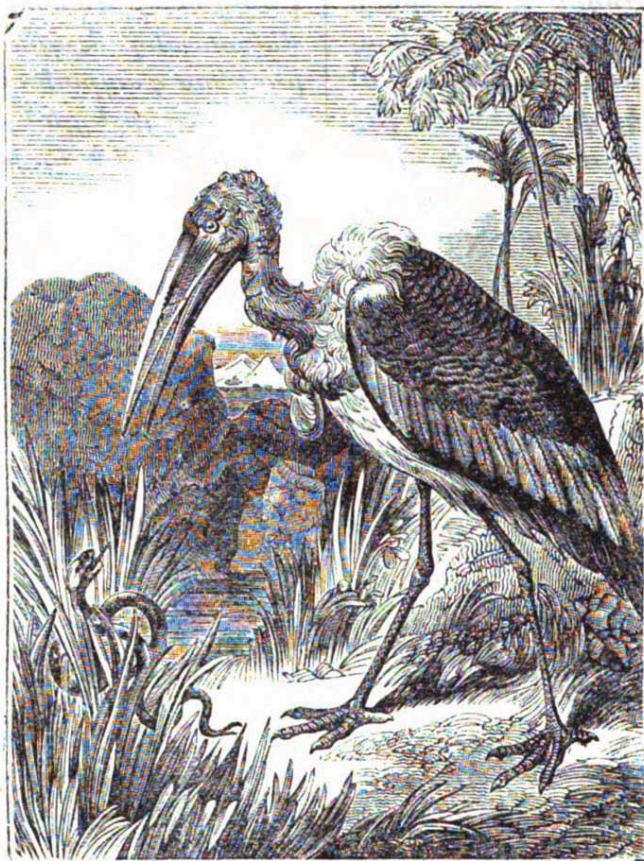
Լն գլխայի մէջ ատենով այնչափ
շատ գայլ կայ եղեր որ յունուար ամ-
սուն գայլու ամիս կ'ըսեն եղեր . բայց
հիմա թէ՛ հոն և թէ՛ Եւրոպայի ու-
րիշ կողմերը խիստ քիչցած են՝ մարդ-
կանց շատնալուն համար : Երանի թէ
արեւելք ալ , և մանաւանդ Հայաստա-
նի ու Լրաստանի գեղերուն ու քա-
ղաքներուն քովերէն ալ պակսէր աս
սոսկալի դազանը :

Տեղ տեղ այնչափ շատուոր են որ
ձմեռ ատեն ան կողմերէն անցնիլը
շատ վտանգաւոր բան է : Վանի որ
Ուլսաց տէրութիւնը Լրաստանի ու
Հայաստանի մէկ մասին տիրեց , ան
կողմերէն գայլերուն աւազակութիւ-
նը վերցընելու համար մասնաւոր զօրք

ալ դրաւ . և հիմա շատ պակսած են :
Բայց մենք մասնաւոր մարդկանց , և
մանաւանդ Հայաստանի բնակիչնե-
րուն աս դազանիս դէմ մէկ քանի հը-
նարքներ յիշեցընելու համար՝ յաջորդ
թերթին մէջ կը խօսինք :

Լրագիտ :

ՅՐԱՍԻՐ Թուշուններուն մէջ խիստ
անուանիներէն մէկն է արագիլը : Լ-
սիկայ երկու տեսակ է . մէկը սև , մէ-
կալը ճերմակ . աւելի հասարակը ճեր-
մակն է : Լսոր երկայնութիւնը գրե-
թէ իրեք ոտք է . կտուցը ծիրանե-
գոյն , փետուրները ճերմակ , միայն
կունկին ու թւերուն վրայ քանի մը
հատ սև սև փետուրներ կան . աչքին
բոլորտիքը լերկ ու սև է . ոտուրնե-
րուն կաշին կարմիր : Լսիստ ընտանի
ու անուշ և անմեղ բնութիւն ունի ,
այնչափ որ քաղաքներուն փողոցները
քալելով կերակուր կը փնտռէ : Լսն-
չափ անուշ է բնութիւնը՝ որ ինչուան
տղոց հետ պահուրտուկ խաղալը տես-
նուած է պարտիզի մէջ . թէպէտ դըր-
սէն տխուր ու ծանրակաց կ'երևնայ :
Լրագիլին սիրած կերակուրը որդ ,
ճճի , մողէս , օձ և ասոնց նման կեն-
դանիներ ըլլալով , արտերը կը մաքրէ
թրթուրներէն ու օձերէն . անոր հա-
մար արեւելեան և արեւմտեան ազգե-
րը ամէն ատեն մեծ պատիւ տուած
են ու կուտան ասոր : Հին ատենը
Յունաստանի մէջ այնչափ պատուա-
ւոր էր , որ արագիլ մը մեռցընողը կը
սպաննէին : Եգիպտոս այնչափ շատ
արագիլ կայ՝ որ արտերն ու դաշտերը
ճեփ ճերմակ կ'երևնան կ'ըսեն . բայց
շատութեանը համեմատ օգուտն ալ
աւելի է : Ըստ զարմանալի է աս
թուշունիս իր ձագերուն վրայ ունե-
ցած սէրը . ձագերը ինչուան որ հա-
մարձակ թուիլ չորովին՝ քովերէն
չհեռանար : Լը պատմեն արագիլի մը
համար՝ թէ ատենով հոլանտայի քա-

Լճագիւլ:

ղաքներուն մէկուն մէջ կրակ եղեր է . արագիւն ալ որ նոյն տանը վըայ բոյն ունի եղեր, իր ձագերը ազատելու համար շատ աշխատելէն ետքը, երբոր տեսեր է որ ճար չկայ՝ ցաւէն ձգեր է ինք զինքն ալ կրակին մէջ ու անոնց հետ այրեր է : Եւ յետոյ զարմանալի է նաև ձագերուն փոխադարձ սէրն ու երախտագիտութիւնը . վասն զի ինչպէս որ ամենուն յայտնի է, իրենց ծնողքն որ ծերանան՝ ձագերը զանոնք կը հոգան ու կը կերակրեն : Եւ քիչ փիլոսոփ ըսածը, թէ « Ի թռչունս բուն » զվերին զարդարութիւն արագիւլ » ցուցանէ, զծնողս փոխանակ կերա-
կը լուրջ :

Պէտք եղած ատենը վրէժխնդրութիւն ընելու ալ խիստ վարպետ է . ինչպէս որ հետևեալ պատմութենէն կ'իմացուի : Ս'արդուն մէկը վայրի արագիւլ մը կը գնէ կը բերէ իր ընտանի

արագիւլին քովը . անիկայ աս նոր է կողին վըայ մէկէն կը վազէ ու կը սկսի ծեծել, անանկ որ հագիւ կը խալտի կը փախչի : Ս'րան չորս ամիս կ'անցնի չանցնիր, ան վայրի արագիւլ նորէն կուգայ ան տունը, հետն ալ ուրիշ իրեք հատ արագիւլ . ասոնք չորսը մէկէն կ'իյնան ընտանի արագիւլին վըայ ու ծեծելով կը սպաննեն :

Լճագիւլները աշնան ատեն տաք երկիրներ, և մանաւանդ Լազիպտոս կ'երթան : Շամբայ ելլելէն առաջ շատը մէկտեղ կը ժողվին . քիչ մը ատեն կարծես թէ մէկզմէկ կը քննեն կը փորձեն, մէկմէկու հետ կը ճանչուորին . ետքը քիչ մը կը թռչտին՝ իբր թէ թռչունին փորձելու համար . մէյմընալ յանկարծ առանց ձայն ձուն հանելու կը թռչին կ'երթան :

Ձայն չունի արագիւլը . հապա բարկացած կամ խռոված ատենը երկու

կտուցները իրարու կը զարնէ . անոր համար տաճկերէն լափլափ կամ լէյլէյ ըսուած կ'երևնայ :

Եւրոպայի հիւսիսային կողմերը խիստ քիչ կը գտնուի առ թուչունս . բայց հոլանտա շատ կայ , անանկ որ բոյներնին տանիքներուն վրայ կը շինեն . հոլանտացիք ալ ամենեւին չեն ուզեր որ մէկը ասոնց փնաս մը տայ , մանաւանդ թէ իրենք իրենց տներուն վրայ բոյներ կը շինեն , որ արագիւններն ալ զարմանալի յիշողութեամբ մը ամէն տարի նոյն բոյնը կը դառնան ու կը բնակին : Տաք երկիրներ , մանաւանդ Սպանիա , Հալէպ ու Պաղ տատ խիստ շատ կան . և Պաղտատու համար կ'ըսեն թէ մէկ տանիքին վրայ ինչուան հարիւրաւոր արագիւ կը գտնուի :

Հայաստան ալ շատ կը գտնուի արագիւ , և նոյնպէս սիրելի է . ինչպէս կ'երևնայ նաև ազգային խաղէ մը որ Սանայ կողմերը շարադրուած է , և ուրիշ անգամ կը դնենք :

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թէ ինչպէս պէտք է ողորդ հեգել սորվեցնել :

Ս'եր ազգին դպրոցներուն սովորական ոճով , երբոր տղայ մը գրերը կը ճանչնայ ու միավանկ և երկավանկ բառերը կապել կամ հեգել կը սորվի , վարպետը անով գոհ չըլլար , հապաքերականին ինչուան ետքի բառերն ալ (որ վեցավանկ են) մէկիկ մէկիկ համար տալով կը սորվեցնէ տղուն : Եւ ալ բաւական չէ . մասնաւոր գրքոյկ ալ կայ ամբողջ վանկ վանկ տպած , այսինքն սաղմոսին առաջին կանոնը , որ հեգելէն կամ հեգարան կ'ըսուի : Եւ յստի աշխատութեան ու ժամանակի կորուստը շատ ցաւալի բան է . և երբոր մարդ կը մտածէ թէ Եւրոպացիք նոյնչափ ժամանակի մէջ որչափ որ մերոնք կ'անցընեն հեգել

սորվելու համար՝ իրենց տղոցը ոչ միայն համարձակ կարգալ կը սորվեցնեն , հապաքան քերականութեան առաջին մասը , այնպէս կ'երևնայ թէ անոնք շատ աւելի յարմարութիւն պիտի ունենան սորվելու , քան թէ մեր ազգին տղաքը : Եւ այց անանկ չէ . մանաւանդ թէ մեր ազգին տղոցը ուսման շատ յարմար ըլլալուն օտար ազգերն ալ միշտ վկայեր են ու կը վկայեն : Ուրեմն Եւրոպացուց դիւրաւ կարգալ սորվելուն պատճառը իրենց բռնած ոճին աղէկութիւնն է . իսկ մեր ազգին տղոցը այսպէս դժուարութեամբ սորվիլը մեր ազգին վարժապետներուն ուճէն է :

Ս'ենք ինչպէս որ գիր ճանչցնելու վրայ խօսեցանք , հոս ալ հեգել տալու ոճին վրայ համառօտ տեղեկութիւն մը տանք բարեսէր վարժապետներուն . որպէս զի թէ իրենց աշխատանքը աւելի պտղաւէտ ըլլայ , և թէ տղոց պատուական ժամանակը օգտակար կերպով անցնի :

Թէ որ տղաքը այբուբենի գրերուն պարզ ձայները հնչելով , և ոչ անունները տալով ճանչցեր են զանոնք , հեգելը շատ դիւրին կ'ըլլայ . վասն զի շատ աւելի դիւրին է՝ « Գը ափ հնչել , քան թէ ըսել՝ այբ գի՛մ ափ , ինչպէս որ յայտնի է . վասն զի առջի կերպին մէջ՝ միայն ը գրին հնչմունքը դուրս ձգելով՝ վանկը կը կապուի . իսկ երկրորդ կերպին մէջէն չորս գիր դուրս ձգելու է որ կապուի , այսինքն , Գ Գ Գ Գ : Եւ այսպէս ալ հեգել բառը կապելու համար՝ սովորական դժուար կերպովը պիտի ըսէ , հէ՛ն եւ այբ՝ նո՛ւ քէ՛ հեգել . իսկ գրերը պարզ հնչելով շատ շատ այսպէս պիտի ըսէ , հը եա՛նը քը՛ հեգել . և ահա ամենադիւրին բան է տղուն հասկըցնելը՝ թէ աս ը գիրը վանկերուն մէջէն դուրս ձգելու է հեգելու առէն :

Տղայ մը աս ոճով թէ որ շաբաթ մը անցընէ միավանկ բառերը հեգելու , երկավանկ բառերն ալ հեգելու համար մէկ շաբաթէն աւելի չանցը-